

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ

ΙΟΥΛΙΟΣ – ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1987

ΤΑ ΝΕΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

20573

ΤΑ ΝΕΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Δ' ΕΤΟΣ - ΤΕΥΧΟΣ 3/1987

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
ΜΗΝΥΜΑΤΑ	3
ΝΕΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ 6ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΦΙΛΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ	4
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΦΙΛΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΗΣ ΦΜΑΜ	5
ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ	6
ΕΚΘΕΣΗ: «Η ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ (1469-1523)»	7
ΕΚΘΕΣΗ: «ΕΛΛΑΔΑ & ΘΑΛΑΣΣΑ»	7
ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΣ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ	10
ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΥ ΒΟΥΛΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ	8
ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ, ΣΚΑΛΙΣΜΕΝΗ ΣΕ ΞΥΛΟ ΣΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΣΠΙΤΙ ΕΝΟΣ ΠΡΟΥΧΟΝΤΑ ΤΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ, ΠΟΥ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΤΗΚΕ ΤΟ 1929	14
ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΙ	17
ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΑΠΟΚΤΗΜΑΤΑ ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΠΤΥΧΟΥ ΤΗΣ ΠΡΩΪΜΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΧΑΡΗ ΣΕ ΔΩΡΕΑ ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΗ ΑΠΟ ΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ	21
ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΑΝΔΡΟ	
ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΕΝΑ ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ: «ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ»	
Η ΝΕΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑ - ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ . ΔΩΡΕΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ	24-27
ΝΕΟΕΛΛΗΝΕΣ ΜΑΙΚΗΝΕΣ ΛΑΜΠΡΟΣ ΕΥΤΑΞΙΑΣ	29
ERRATA	31
ΑΚΟΥΣΤΗΚΕ... ..	32

Ἀγαπητοὶ Φίλοι,

Ἐνα ἀκόμη καλοκαίρι πέρασε, τὸ τριακοστὸ γιὰ τοὺς Φίλους τοῦ Μουσείου Μπενάκη, μῖς καὶ ἐφέτος γιορτάζονται τὰ 30 χρόνια ἀπὸ τὴν ἴδρυση τοῦ Σωματείου μας. Ἄν καὶ τὰ προγράμματα τῶν ἐκδηλώσεων γιὰ τοὺς Φίλους σταματοῦν τὸ καλοκαίρι, τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο συνεχίζει τίς ἐργασίες του προσπαθώντας νὰ δημιουργήσει ἐνδιαφέροντα ἐπιμορφωτικὰ προγράμματα, ἐκδρομές καὶ διαλέξεις γιὰ τὸ Φθινόπωρο καὶ τὸν Χειμῶνα. Ἰδιαιτέρα ἐφέτος καταβάλλεται ἀκόμα μεγαλύτερη προσπάθεια γιὰ τίς ἐορταστικὲς ἐκδηλώσεις καὶ γιὰ τὸ ἐπόμενο «πανηγυρικὸ δελτίο».

Παράλληλα ἡ ζωὴ στὸ Μουσεῖο ὅπως κάθε καλοκαίρι ἐντάθηκε μὲ τοὺς ξένους ἐπισκέπτες πού καταφθάνουν στὴ χώρα μας, ἐνῶ οἱ ποικίλες δραστηριότητές του τὸ κάνουν ἕνα χῶρο ζωντανό, πού δίνει τὴν ἐντονη παρουσία του, τόσο στὸ ἐξωτερικὸ ὅσο καὶ στὸ ἐσωτερικὸ, μὲ ἐκθέσεις, ἐκδόσεις, ἀγορὲς ἀντικειμένων σὲ διεθνεῖς πλειστηριασμοὺς ἔργων τέχνης καὶ μὲ τὰ ἐκπαιδευτικὰ του προγράμματα.

Ἔτσι τὸ Μουσεῖο μας γίνεται τόπος Ἐθνικῆς Αὐτογνωσίας, ἀλλὰ καὶ ὑψηλῆς πολιτιστικῆς παιδείας, ἐνῶ συγχρόνως προβάλλει τὴ χώρα μας στὸ ἐξωτερικὸ. Γιὰ νὰ μπορέσει ὁμως νὰ συνεχίσει τὸ σημαντικὸ αὐτὸ ἔργο εἶναι ἀπαραίτητος ὁ συνεχῆς ἐμπλουτισμὸς του σὲ Μουσειακὸ ὕλικό ἀλλὰ καὶ ἡ βελτίωση στὴ διαρρύθμιση τῶν χώρων του. Οἱ φίλοι βοηθοῦν μὲ τὸν τρόπο τους στὴν ὑλοποίηση πολλῶν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς στόχους καὶ πιστεύουμε ὅτι θὰ συνεχίσουν μὲ ὁλοένα μεγαλύτερο ζῆλο.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ τὸ Διοικητικὸ συμβούλιο σᾶς εὐχεται ἕνα καλὸ χειμῶνα καὶ περιμένουμε τὴ ζωντανὴ παρουσία σας καὶ τὴ συμμετοχὴ σας στὶς ἐκδηλώσεις πού διοργανώνουμε γιὰ νὰ γιορτάσουμε ὅλοι μαζί τὰ 30 χρόνια τῆς Φιλίας μας πρὸς τὸ Μουσεῖο Μπενάκη, τὸ «Μουσεῖο» μας.

ΛΙΛΑ ΝΤΕ ΤΣΑΒΕΣ

Ὑπεύθυνη γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ Δελτίου τῶν Φίλων

Πραγματοποιήθηκε τό 6ο Διεθνές Συνέδριο τής Παγκόσμιας Όμοσπονδίας τών Φίλων τών Μουσείων, στό όποίο μετέσχε γιά πρώτη φορά καί ή Έλλάδα ώς πλήρες μέλος.

Τήν Έλληνική Όμοσπονδία Σωματείων Φίλων τών Μουσείων (ΕΟ-ΣΦΙΜ) καθώς καί τό Σωματείο τών Φίλων τού Μουσείου Μπενάκη εκπροσώπησε ό Πρόεδρος μας κ. Νίκος Ρώκ-Μελās.

Ή Έλλάδα είχε μία μεγάλη έπιτυχία μέ τήν έκλογή στό Συνέδριο τού Τορόντο ώς νέου Προέδρου τής Παγκόσμιας Όμοσπονδίας Φίλων Μουσείων τού κ. Γεωργίου Σπέντσα, οικονομολόγου, άλλοτε Διοικητή τής ΕΤΒΑ καί πρώην Προέδρου τού Σωματείου μας.

Όι Ξένοι σύνεδροι καί έμεις όλοι έχουμε τήν βεβαιότητα ότι ό κ. Σπέντσα, μέ τήν προσωπικότητά του καί τήν πείρα του, θά προωθήσει όχι μόνο τούς στόχους τής Παγκόσμιας Όμοσπονδίας αλλά καί τής Έλληνικής Όμοσπονδίας, πού σάν νέο μέλος τής διεθνούς κοινότητας έχει ανάγκη βοήθειας γιά νά ένταχθεί δημιουργικά σ' αυτή.

Όι έργασίες τού Συνεδρίου, υπό τόν γενικό τίτλο «Μεταμόρφωση: Ή Πρόκληση τής αλλαγής», ύπήρξαν ιδιαίτερας ένδιαφέρουσες.

Τούς συνέδρους άπασχόλησαν κυρίως θέματα όπως ή όργάνωση καί οι σκοποί πού πρέπει νά έξυμηρετούν τά Μουσεία (διευκόλυνση πρόσβασης ή προστασία τών άντικειμένων, ή αρχιτεκτονική τών Μουσείων καί τό περιβάλλον τών συλλογών, τά Μουσεία καί ή άναπτυσσόμενη πολύπλοκη μορφή τής λαϊκής επιμόρφωσης κλπ.).

Ειδικώτερο ένδιαφέρον παρουσίασαν οι εισηγήσεις-προτάσεις σχετικά μέ φορολογικές άπαλλαγές ύπέρ δωρητών, πού προσφέρουν άντικείμενα σέ Μουσεία, καί ή δημιουργία κρατικού λαχείου πρός οικονομική ένίσχυση τών Μουσείων.

Τό προσεχές Διεθνές Συνέδριο τής FMAM θά γίνει στήν Cordoba τής Ίσπανίας τό 1990, όπου έλπίζουμε, μαζί μέ τόν νέο Πρόεδρο τής Παγκόσμιας Όμοσπονδίας, ή Έλληνική Συμμετοχή νά είναι μεγάλη.

Άνετέθη στόν κ. Νίκο Ρώκ-Μελā ή διερεύνησις γιά τήν δημιουργία μιās τιμητικής έπιτροπής άποτελουμένης άπό παγκόσμιες προσωπικότητες, πού θά βοηθήσει στήν προβολή αλλά καί στήν οικονομική ένίσχυση τής Διεθνούς Όμοσπονδίας.

Ήπίσης ό κ. Νίκος Ρώκ-Μελās επανέλαβε τό αίτημα τής Κύπρου γιά τήν όργάνωση τού Διεθνούς Συνεδρίου τό 1993, αίτημα τό όποίο έγινε δεκτό. Στά πλαίσια τού Συνεδρίου έγινε μία πολλή ένδιαφέρουσα συζήτηση γιά τά θέματα τών νέων τά συμπεράσματα τής όποίας θά σās άνακοινώσουμε σέ άλλο τεύχος.

Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΗΣ FMAM

Μιά παρακίνηση γιά τούς νέους Φίλους τών Μουσείων, ηλικίας μέχρι 25 ἐτῶν, ἦταν ὁ διαγωνισμός πού προκήρυξε ὁ σύμβουλος νεότητος τῆς Διεθνοῦς Ὅμοσπονδίας Φίλων τών Μουσείων, νεαρός κι αὐτός, κ. Τρεκά, μέ ἀντικείμενο τήν σύνταξη ἑνός τετράφυλλου-ἀφίσσας, πού θά παρουσίαζε ἕνα μουσεῖο μέ τρόπο ἐλκυστικό γιά τούς νέους, ὥστε νά ἐνδιαφερθοῦν νά τό ἐπισκεφθοῦν καί νά τό γνωρίσουν.

Ἄν καί εἶχε προθεσμίες σχετικά περιορισμένες χρονικά, ἡ Ἑλληνική Ὅμοσπονδία τό ἀνακοίνωσε ἐγκαίρως σ' ὅλα τά Μέλη της ἀπό τίς ἀρχές Ἰανουαρίου 1987, γιά νά ὑποβληθοῦν οἱ ἐργασίες μέχρι τά μέσα Μαΐου ὥστε νά κριθοῦν οἱ τρεῖς καλύτερες καί νά σταλοῦν πρῖν ἀπό τόν Ἰούλιο στό παρίσι, ἔδρα τοῦ διαγωνισμοῦ. Ἀπό τήν ἀρχή φάνηκε ἡ ἀδυναμία τῶν Ἑλληνικῶν Σωματείων σέ φίλους κάτω τῶν 25 ἐτῶν. Ἐτοι μόνο τρία Σωματεῖα ἀνταποκρίθηκαν: Οἱ Φίλοι τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Θεσσαλονίκης, πού ὁμως παρανόησαν τόν σκοπό καί ἔστειλαν μιά ἀρχιτεκτονική μελέτη διαρρυθμίσεως ἑνός Μουσείου, Οἱ Φίλοι τοῦ Μουσείου Καζαντζάκη, πού ἔστειλαν τή μελέτη τοῦ Ἰωάννη Ἀνεμογιάννη μέ τήν παρουσίαση τοῦ Μουσείου Καζαντζάκη στούς Βαρβάρους Ἡρακλείου καί οἱ Φίλοι τοῦ Μουσείου Μπενάκη, πού ἔστειλαν τήν μελέτη τῆς Σοφίας Ρώκ-Μελά μέ τήν πρωτότυπη παρουσίαση τοῦ Μουσείου μέσα ἀπό τά μάτια τῶν μικρῶν παιδιῶν καί τήν μελέτη τῆς Μαρίας-Ξένης Γαρέζου καί τῆς Ἐλενας Χαμαλίδη, πού παρουσίαζε τό Μουσεῖο Μπενάκη μέ τόν τίτλο « Ἀναζητῶντας τόν χρόνο».

Ἡ Ἑλληνική συμμετοχή μέ τρεῖς ἐργασίες ἦταν ἡ σχετικά πολυαριθμότερη σ' ὅλον τόν κόσμο. Συγκεντρώθηκαν ἑννέα μόνο συμμετοχές, τρεῖς τῆς Γαλλίας καί ἀπό μία τῆς Ἀργεντινῆς, τῆς Ἰσπανίας καί Ἰταλίας. Τό βραβεῖο δόθηκε στήν ἐργασία μιᾶς ὁμάδας Γάλλων ἀπό τήν Boulogne Surmer, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ὁποίας, κ. Thierry Manière, πῆγε στόν Καναδά.

Μᾶς μένει ἡ ικανοποίηση μιᾶς ζεστοῦς ἀνταπόκρισης στήν πρόταση τῆς FMAM καί ἡ παρακίνηση γιά περισσότερους νέους στά Σωματεῖα τῶν Φίλων.

Στέλιος Κνιθᾶκης

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΝΙΘΑΚΗΣ

Επίσκεψη του Διοικητικού Συμβουλίου των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη στην Αμερική.

Στις 23 Ιουνίου έγινε στο Μουσείο Μπενάκη κοινό συμβούλιο της Διοικητικής Επιτροπής του Μουσείου, με το Διοικητικό Συμβούλιο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη της Αμερικής.

Για τον σκοπό αυτό ήρθαν στην Αθήνα η Πρόεδρος του Συμβουλίου κα Ο. Skouras και τα μέλη κος Ρ. Canelos, κα W. Bryant, κος G. Callimachopoulos, κος G. Livanos, κα Α. Philon, κος S. Politis και η κα Ι. Solomon, επίσης παρευρέθηκε με ειδική πρόσκληση η κα Colatsos. Τα θέματα της συζητήσεως ήταν η οργάνωση της εκθέσεως «ΟΙ ΦΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ: Η Συλλογή του Αντώνη Μπενάκη», που θα περιοδεύσει στην Αμερική αρχίζοντας το καλοκαίρι του 1988 από την Ουάσιγκτον, καθώς επίσης και η κατατόπισή τους για την άμεση ανάγκη επέκτασεως του Μουσείου. Με την ευκαιρία αυτή τους παρουσιάστηκε και η αρχιτεκτονική μελέτη της επέκτασεως, που θα επιτρέψει στο Μουσείο να καλύψει την επιτακτική ανάγκη για ζωτικό χώρο, έτσι ώστε να μπορέσει να συνεχίσει τις όλο και αυξανόμενες δραστηριότητές του.

Τους ξένους Φίλους δεξιώθηκε στις 22 Ιουνίου, ημέρα της άφιξέως τους, η κα Ειρήνη Καλλιγά, Αντιπρόεδρος της Διοικητικής Επιτροπής του Μουσείου. Κατά την διάρκεια της τριήμερης παραμονής τους στην Αθήνα, είχαν επίσης την ευκαιρία να επισκεφθούν το Μουσείο μας, στο οποίο τους ξενάγησε ο Διευθυντής κος Άγγελος Δεληβορριάς. Στη συνέχεια, το Διοικητικό Συμβούλιο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη παρέθεσε προς τιμήν τους γεύμα στην Αθηναϊκή Λέσχη, κατά την διάρκεια του οποίου έγιναν πολύ εποικοδομητικές συζητήσεις και ανταλλαγή απόψεων κοινού ενδιαφέροντος.

Στο γεύμα παρακάθησαν η κα Αιμιλία Γερουλάνου, ο Πρόεδρος κος Νίκος Ρώκ-Μελάς και τα άλλα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου των Φίλων. Το απόγευμα της ίδιας ημέρας, 23 Ιουνίου, η Διοικητική Επιτροπή του Μουσείου Μπενάκη έδωσε προς τιμήν τους δεξίωση στους χώρους του Μουσείου.

Τους ξένους Φίλους φιλοξένησε στο ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία» η πρώην Γεν. Γραμματέας του Σωματίου μας κα Μαρία Δοξιάδη.

Οι ξένοι Φίλοι έφυγαν κατενθουσιασμένοι από την ζεστή φιλοξενία, όπως μας είπαν οι ίδιοι αλλά και η κα Ελένη Φίλωνος, που ήταν η υπεύθυνη για την επιτυχημένη οργάνωση της επίσκεψέως των Αμερικανών Φίλων.

Αναμφίβολα η επίσκεψη αυτή ήταν ένα πολύ σημαντικό γεγονός, το οποίο θεμελιώνει και επισφραγίζει μία μεγάλη «Φιλία», που άρχισε από την αγάπη για το Μουσείο μας και γι' αυτό που αντιπροσωπεύει στην διαφύλαξη του Έλληνισμού. Αυτό έξ άλλου μαρτυρητικό και οι σκοποί των νέων Φίλων μας, που είναι η προώθηση των έρευνητικών, εκδοτικών και

έκπαιδευτικῶν προγραμμάτων, ἡ ὀργάνωση ἐκθέσεων καὶ διαλέξεων πάνω σέ θέματα τοῦ Μουσείου, ἡ ἐκδοση δελτίου μέ ἀρθρα πού θά ἀναφέρονται στίς συλλογές τοῦ Μουσείου μας κ.ἀ. Τέλος νά προβάλουν τό Μουσείο καί νά συμπαραστέκονται στίς ἀνάγκες του.

Οἱ σκοποὶ αὐτοὶ πιστεύουμε ὅτι θά προσθέσουν κάτι θετικό στήν διαφύλαξη τῶν πολιτιστικῶν καὶ πνευματικῶν μας ἀξιών καὶ στήν ἐξέλιξη τοῦ πολιτισμοῦ γενικώτερα.

Η ΣΥΝΤΑΞΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΗ: Ἡ ἐκδοτική δραστηριότητα τῶν Ἑλλήνων κατά τήν ἐποχή τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγέννησης (1469-1523).

Στίς 15 Ἰουνίου ἐγκαινιάστηκε στό Μουσείο Μπενάκη ἀπό τήν Ὑπουργό Πολιτισμοῦ κυρία Μελίνα Μερκούρη ἡ ἐκθεση «Ἡ ἐκδοτική δραστηριότητα τῶν Ἑλλήνων κατά τήν ἐποχή τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγέννησης (1469-1523)».

Ἡ ἐκθεση αὐτή εἶχε παρουσιασθεῖ γιά πρώτη φορά ἀπό τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ στή Φλωρεντία στό Palazzo Strozzi τό 1986 (16 Σεπτεμβρίου - 20 Νοεμβρίου) καί ὑπῆρξε μιά σημαντική προσφορά τῆς Ἑλλάδας στίς ἐορταστικές ἐκδηλώσεις, μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἀνάδειξης τῆς Φλωρεντίας ὡς πολιτιστικῆς πρωτεύουσας τῆς Εὐρώπης.

Ἡ μεγάλη ἐπιτυχία πού γνώρισε ἡ ἐκθεση σέ διεθνές ἐπίπεδο ἐγινε ἡ ἀφορμή τῆς παρουσιάσῆς της καί στή χώρα μας.

Οἱ πρῶτες ἐκδόσεις τῶν Ἑλληνικῶν, κυρίως Φιλοσοφικῶν ἔργων, ἀπό τοὺς Βυζαντινοὺς πνευματικούς ἀνθρώπους, πού κατέφυγαν στή Δύση, ἀποτελοῦν μιά οὐσιαστική συμβολή στήν διαμόρφωση τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος, καθορίζοντας ὄχι μόνο τόν ἐπιστημονικό τρόπο σκέψης ἀλλά καί τὰ ἀνθρωπιστικά μηνύματα καὶ διδάγματα μέ βάση τὰ Ἑλληνικά κλασσικά πρότυπα.

Ἡ ἐκθεση ἔμεινε ἀνοιχτή ὡς τίς 15 Σεπτεμβρίου. Ἕνας ἐξαιρετικά ἐπιμελημένος κατάλογος, μέ τήν ἐπιστημονική συμβολή τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κυρίου Μ. Μανούσασκα καί τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ βιβλίου κυρίου Κ. Στάϊκου, παρουσιάζει τὰ πρῶτα ἀξιόλογα βιβλία, χειρόγραφα καὶ ἐντυπες ἐκδόσεις τῆς συλλογῆς.

Η ΣΥΝΤΑΞΗ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ

Τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καί τό Μουσείο Μπενάκη εἶχαν παρουσιάσει γιά πρώτη φορά τήν ἐκθεση Ἑλλάδα καὶ Θάλασσα τόν Ἰούλιο τοῦ 1985 στό κτίριο τοῦ ΟΛΠ στόν Πειραιά, στά πλάισια τοῦ ἐορτασμοῦ τῆς Ἀθήνας ὡς πολιτιστικῆς πρωτεύουσας τῆς Εὐρώπης.

Ἡ ἔκθεση περιελάμβανε 1120 περίπου ἀντικείμενα ἀπὸ διάφορα Μουσεία τῆς Ἑλλάδας, ἰδιωτικὲς συλλογὲς καὶ ἰδρύματα. Τὰ ἀντικείμενα, ποὺ εἶχαν ὅλα ἄμεση σχέση μετὰ τὴ θάλασσα ὡς παράγοντα πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης καὶ προόδου, κάλυπταν ἓνα εὐρὺ χρονολογικὸ φάσμα τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ χαλκοῦ ὡς τὴν ἐποχὴ μας.

Ἡ ἔκθεση θὰ μεταφερθεῖ τὸν Ὀκτώβρη 1987 στὸ Ἄμστερνταμ, ποὺ ἐφέτος ἀνακηρύχθηκε πολιτιστικὴ πρωτεύουσα τῆς Εὐρώπης, θὰ συμπεριλάβει γύρω στὰ 300 ἀντικείμενα καὶ προβλέπεται νὰ διαρκέσει ὡς τὸν Δεκέμβρη τοῦ ἴδιου ἐτους.

ΛΕΝΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΛΟΥ

ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΣ

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΥ ΒΟΥΛΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Τὸ 1976 ἡ καλλιτέχνις φωτογράφος Βούλα Παπαϊωάννου ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμία τῆς νὰ δωρίσει τὸ ἔργο τῆς -12.500 ἀρνητικά, πολλές φωτογραφίες καὶ cartes-postales- στὸ Φωτογραφικὸ Ἀρχεῖο τοῦ Μουσείου, ποὺ μόλις πρὶν ἀπὸ τρία χρόνια εἶχε ἀρχίσει νὰ λειτουργεῖ. Ἀπὸ τότε, τὸ πολὺτιμο αὐτὸ ὑλικὸ ἀποτελεῖ μιά ἀπὸ τὶς κύριες συλλογὲς ποὺ ἀπαρτίζουν τὸν κορμὸ τοῦ Ἀρχείου καὶ, ταξινομημένο, συμπληρώνει πολλές ἀπὸ τὶς θεματικὲς του ἐνότητες (καθημερινὴ ζωὴ, ἐπαγγέλματα, καλλιέργειες, οἰκισμοὶ καὶ μνημεῖα). Πολλοὶ μελετητὲς τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς χώρας μας ἔχουν ἀντλήσει ἕως τώρα πολὺτιμες πληροφορίες ἀπὸ αὐτὸ, ἐνῶ ὀρισμένα ἀπὸ τὰ θέματά του, ἀναφερόμενα στὴν ἀγροτικὴ ζωὴ, παρουσιάστηκαν στὴν ἔκθεση «Παραδοσιακὲς Καλλιέργειες», ποὺ ὀργανώθηκε στὸ Μουσεῖο τὸ 1978.

Ἡ γνωριμία μετὰ τὸ ἔργο τῆς φωτογράφου αἰχμαλωτίζει ἀμέσως τὸ θεατὴ, ποὺ ἀνακαλύπτει τὴν ἐρμηνευτικὴ δύναμη τοῦ φακοῦ τῆς. Θέμα τῆς ἡ Ἑλλάδα καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς γερμανικῆς κατοχῆς καὶ τῆς περιόδου μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση. Ἡ Ἑλλάδα τραυματισμένη ἀπὸ τὴ λαίλαπα τοῦ πολέμου, ἀλώβητη ὅμως ἀπὸ τὴ μετέπειτα τουριστικὴ ἐξέλιξη. Οἱ Ἕλληνες ταλαιπωρημένοι ἀλλὰ συγχρόνως καρτερικοὶ καὶ αἰσιόδοξοι. Ἰδιαίτερο τὸ ἐργὸ τῆς ἡ εὐαίσθητὴ ἐπιλογὴ τῶν θεμάτων, ἐμψυχῶν καὶ ἀψυχῶν, ἡ συναισθηματικὴ τους φόρτιση μέσα ἀπὸ τὴν προσωπικὴ τῆς ὀπτικὴ γωνία καὶ ἡ ἀπομόνωση οὐσιαστικῶν λεπτομερειῶν ἀόρατων γιὰ τὸν ἐπιπόλοιο θεατὴ. Ἄλλοτε μετὰ ἀγάπη ἀποκρυπτογραφεῖ τὴ ζωὴ καὶ τὶς ἀσχολίες τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων τῆς πόλης καὶ τῆς υπαίθρου καὶ ἄλλοτε

Ἡ γιαγιά μέ τά ἐγγόνια

Καρνάγιο στίς Κυκλάδες

Σαντορίνη

Ὁ Θησέας καί ἡ Ἀντιόπη ἀπό τό ναό τοῦ Ἀπόλλωνα στήν Ἐρέτρια.

μέ τρόμο σκιαγραφεί τις πιο όδυνηρές στιγμές της σύγχρονης ιστορίας. Έτσι οι φωτογραφίες της, πέρα από το αισθητικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν, αποτελούν και πολύτιμες μαρτυρίες για την εποχή τους.

Από το 1939 η Βούλα Παπαϊωάννου, απόφοιτος τότε της Σχολής Καλών Τεχνών, δοκιμάζει τις φωτογραφικές της επιδόσεις στα έκθέματα του Αρχαιολογικού Μουσείου και τα αποτελέσματά τους έντυπωσιάζουν τον τότε διευθυντή Φιλαδελφεία, που της προτείνει να τυπώσει cartes-postales για τις ανάγκες του Μουσείου. Η αγάπη της για τα αρχαία μνημεία και τα γλυπτά την ακολουθεί σ' όλοκληρη την καριέρα της.

Ο πόλεμος και η κατοχή κεντρίζουν την ευαισθησία της. Με τις φωτογραφίες άποσκελετωμένων από την πείνα παιδιών και ενηλίκων, παρουσιασμένες τότε σε δύο συγκλονιστικά λευκώματα, και των θανατοποιητών στις φυλακές Μέρλιν αποτυπώνει τις κακουχίες του αθηναϊκού λαού. Μετά την απελευθέρωση αναλαμβάνει τη διεύθυνση του Φωτογραφικού Τμήματος της Αμερικανικής Βοήθειας (UNNRA). Κάτω από αντίξοες συνθήκες φτάνει στα πιο απόμακρα σημεία της ελληνικής υπαίθρου και μέσα από πλήθος φωτογραφιών δίνει την εικόνα της συμφοράς. Έρειπωμένα χωριά, μαυροντυμένες γυναίκες, όρφανά και εξασθλωμένοι γέροντες. Έως το 1960 συνεχίζει να εργάζεται, πολλές φορές σε συνεργασία με τον Τουρισμό, αποδίδοντας πάντα με λιτότητα το ελληνικό τοπίο δεμένο με τους ανθρώπους του.

Το έργο της, γνωστό από εκθέσεις και περιοδικά της εποχής, βρίσκει την αναγνώρισή του κυρίως στο εξωτερικό. Δυό λευκώματα με φωτογραφίες της τυπώνονται στην Ίταλία με τον τίτλο «Hellas» και άλλα δυό βιβλία «La Grèce en ciel ouvert», 1953 και «Les îles grecques», 1956, εκδίδονται από τον Οίκο Clairefontaine της Λωζάνης.

Ο δημοσιογράφος Αιμίλιος Χουρμούζιος γράφει χαρακτηριστικά για το βιβλίο της «La Grèce en ciel ouvert», στην έφημερίδα «Καθημερινή» της 27 Αυγούστου 1953: «... Ο τόμος αυτός με τις επτά περίπου δεκάδες φωτογραφιών, έχει σκοπό όχι τόσο να παρουσιάσει την Ελλάδα σ' ό,τι γραφικό και χαρακτηριστικό, είτε ως μνημείο, είτε ως τοπίο, είτε ως κομμάτι ζωής, όσο τό να ανοίξει τον δρόμο για μία ψυχική προσέγγιση, για μία ζωντανή συναισθηματική επαφή, μακριά από την κλασική τυποποίηση και τις σχηματοποιήσεις από την σχολική παιδεία έντυπώσεις, με την ελληνική Φύση, τον ελληνικό κόσμο σαν έκφραση του φυσικού στοιχείου πουτόν περιβάλλει, σαν ένα τμήμα του όλου διάκοσμου, που αποτελεί την σκηνογραφία του από τα πανάρχαια χρόνια έως τα σημερινά. Έτσι δίνεται ανάγλυφη ή ωραία συνέχεια στην άπλη και αρμονική περιπτύξη του παλαιού με τό νέο, του κλασσικού με τό σύγχρονο, της πυκνής τραγωδίας με τό ανάλαφρο ειδύλλιο, του σχήματος του μελετημένου και φιλοτεχνημένου με τό ακατάστατο και τό απέρριπτα γραφικό».

Ένα σύνταμο σημείωμα δέν μπορεί νά δώσει παρά μία άμυδρη ιδέα του πλούσιου, θεματικά και αισθητικά, έργου της φωτογράφου. Την ουσιαστική γνώριμία μόνο ή άμεση όπτική επαφή με τις φωτογραφίες μπο-

ρεί να προσφέρει. Γι' αυτό, ένα από τα μελλοντικά σχέδια του Φωτογραφικού Αρχείου είναι η οργάνωση αναδρομικής έκθεσης του έργου της Βούλας Παπαϊωάννου.

ΦΑΝΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
Υπεύθυνη του Φωτογραφικού Αρχείου

1. Το έργο της αυτό τιμήθηκε με το πρώτο βραβείο καλύτερου βιβλίου της χρονιάς (1953) στην OLTEN από την Έταιρεία Έκδοτων και Βιβλιοπωλών.

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ

Το Τμήμα Ιστορικών Αρχείων διαθέτει πλούσιο υλικό για τη μελέτη της ιστορίας του 19ου και 20ού κυρίως αι. Ο συνεχής εμπλουτισμός του Τμήματος με νέες κυρίως δωρεές καλύπτει ολοένα και περισσότερες ιστορικές αναζητήσεις και παρέχει τη δυνατότητα μιας σφαιρικής εμπορείας της συνέχειας των ιστορικών γεγονότων.

Τό Αρχείο του Έλευθερίου Βενιζέλου αποτελεί βασικό πυρήνα για τη μελέτη των τελευταίων χρόνων του 19ου αι. μέχρι το 1936. Τό αρχείο αυτό πέρασε αρκετές περιπέτειες ύστερα από τό θάνατο του Βενιζέλου και κατέληξε σταδιακά στό Μουσείο Μπενάκη. Τό μεγαλύτερο μέρος του, 234 «δέματα», παραδόθηκαν πρὸς φύλαξη στό Μουσείο από τό Υπουργείο Δημοσίας Ασφαλείας, στίς 8 Αύγουστου 1941. Αυτό αναφέρεται σέ έπιστολή της 21-3-1961 του τότε Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του Μουσείου, Κωνσταντίνου Μπενάκη πρὸς τόν Σοφοκλή Βενιζέλο. Στην ίδια έπιστολή αναφέρεται ότι στίς 24 Ιανουαρίου 1955 παραδόθηκαν πρὸς φύλαξη στό Μουσείο άλλα τρία κιβώτια μέ υλικό του αρχείου του Βενιζέλου, προερχόμενα από τά κατάλοιπα του Γεωργίου Βεντήρη. Ένα τρίτο κομμάτι του αρχείου αποτελούμενο από 35 φακέλους, τό όποιο βρισκόταν στό χέριο του Μαρίνου Καλλιγᾶ παραδόθηκε στό Μουσείο στίς 27 Φεβρουαρίου 1960. Ο ίδιος αναφέρει στην έπιστολή του πρὸς τόν Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου, Κωνσταντίνου Μπενάκη, ότι τά έγγραφα αυτά του τά είχε εμπιστευθεί ό Γεώργιος Βεντήρης πρὸ του Πολέμου. Κατά τή διάρκεια της Κατοχής, έπειδή ό Μαρίνος Καλλιγᾶς είχε πληροφορίες για ένδεχόμενη κατάσχεση του αρχείου, τό εμπιστεύθηκε στον Διευθυντή της Γαλλικής Σχολής Όκτάβιο Μερλιέ, ό όποιος του τό επέστρεψε μετά τή λήξη του πολέμου. Όλες αυτές οι περιπέτειες είχαν σαν αποτέλεσμα νά χαθούν έγγραφα μεγάλης ιστορικής σημασίας, κατά τήν άποψη του Σοφοκλή Βενιζέλου

(βλ. Κωνσταντίνου Σβολόπουλου, Τό αρχείο Έλευθερίου Βενιζέλου, *Νέα Έστία*, 1974). Από την άλλη πλευρά, ο Γεώργιος Βενιζήρης είχε φροντίσει να αντιγράψει τα σημαντικότερα έγγραφα για να μη χαθούν, αντίγραφα των οποίων βρίσκονται διπλά και τριπλά στο αρχείο. Αργότερα, τό 1963, κατατέθηκαν με δωρεά τής Μ. Έλευθερουδάκη δύο φάκελλοι από τό αρχείο του Κλέαρχου Μαρκαντωνάκη, προσωπικού φίλου και συνεργάτη του Βενιζέλου, οι οποίοι περιέχουν άλληλογραφία από τό στρατόπεδο των επαναστατών στο Θέρισσο. Ύστερα από αυτές τις περιπέτειες, οι κληρονόμοι του Βενιζέλου συγκατατέθηκαν στο να παραμείνει μόνιμα πλέον τό Αρχείο του μεγάλου πολιτικού στο Μουσείο Μπενάκη και τό 1962 ή τότε διευθύντρια του Τμήματος των Αρχείων, ή άλυσιμόνητη Εύγενία Χατζηδάκη, ανέθεσε στον Κωνσταντίνο Σβολόπουλο την κατάταξη του.

Οι 431 φάκελλοι, που άποτελούν τό βασικό σώμα του αρχείου, περιλαμβάνουν δημόσια και ιδιωτικά έγγραφα. Τά πρώτα αναφέρονται σε όλες τις πτυχές τής Έλληνικής Ιστορίας, από την έξωτερική διπλωματία μέχρι τά οικονομικά και κοινωνικά φαινόμενα στο έσωτερικό τής χώρας. Άξιοσημείωτο είναι τό ύλικό που προέρχεται από τις υπηρεσίες του Ύπουργείου Έξωτερικών και περιέχει αναφορές, εκθέσεις και τηλεγραφήματα των Έλλήνων διπλωματών προς την Κεντρική Ύπηρεσία. Τά έγγραφα αυτά άνέρχονται σε 4.783. Άκολουθούν οι φάκελλοι με τά έγγραφα του ύπουργείου οικονομικών, έσωτερικών, στρατιωτικών, νομικών προσώπων κλπ. Τά ιδιωτικά έγγραφα περιλαμβάνουν ύλη ποικίλου περιεχομένου. Οι φάκελλοι 264 έως 309 περιέχουν τις προσωπικές σημειώσεις του Βενιζέλου, καθώς και τις άπαντήσεις του σε έπιστολές που του έστελναν. Άκόμη περιλαμβάνουν έπιστολές και τηλεγραφήματα των συνεργατών του ή προσωπικοτήτων τής εποχής προς αυτόν. Τέλος, ύπάρχει μία κατηγορία από έπιστολές που άπευθύνονται σε άλλα πρόσωπα του περιβάλλοντός του. Τό αρχείο συμπληρώνεται από έντυπα σχετικά με τό πρωτότυπο ύλικό, καθώς και από άποκόμματα έφημερίδων, τά όποια έχουν άμεση σχέση με τις δραστηριότητες του μεγάλου πολιτικού.

Παράλληλα προς τό αρχείο του Βενιζέλου για τή χρονική άπτή περίοδο, είναι και τά αρχεία των συνεργατών του και άλλων πολιτικών τής εποχής, όπως του Παναγιώτη Δαγκλή, τό όποίο παρουσιάστηκε από τον Ξενοφώντα Λευκοπαριδή τό 1965, του Γεωργίου και Κωνσταντίνου Βενιζήρη, του Ιωάννου Πολίτη, Έμμανουήλ Μπενάκη, Σοφοκλή Βενιζέλου, Γεωργίου Μπαλτατζή, καθώς και οι μαρτυρίες τής Πηνελόπη Δέλτα. Τέλος, δέν πρέπει να παραλείψουμε τά αρχεία που αναφέρονται έξ ολοκλήρου στο Κρητικό ζήτημα, όπως του Τιμολέοντα Βάσσου, για την άπόβαση του έλληνικού στρατού στην Κρήτη, και του πρίγκηπα Γεωργίου, για την περίοδο τής άρμοστείας του. Οι άρχαιακές αυτές μονάδες σε συνδυασμό με άλλες πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές, συνθέτουν μία ολοκληρωμένη εικόνα τής πολυκύμαντης για τή χώρα εποχής με άλληπάλληλους πολέμους και έσωτερικές ταραχές.

ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΚΑΛΙΣΜΕΝΗ ΣΕ ΞΥΛΟ ΣΤΟ
ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΣΠΙΤΙ ΕΝΟΣ ΠΡΟΥΧΟΝΤΑ ΤΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ
(στη Μακεδονία, πού κατεδαφίστηκε τό 1929)

Τήν διακοσμητική ξύλινη επένδυση (boiserie) αγόρασε ή Ἀλεξάνδρα Χωρέμη (κόρη τοῦ Ἐμμανουήλ Μπενάκη καί γιαγιά τῆς Ἀλεξάνδρας Μελά) στά 1929, γιά νά τήν περισώσει, ἐπειδή τό παλιό ἀρχοντικό κατεδαφίστηκε. Αὐτή ή πολυτελής boiserie, ἀφοῦ μεταφέρθηκε στήν Κηφισσιά, κοντά στήν Ἀθήνα, τοποθετήθηκε ἀκριβῶς ὅπως ἦταν στήν αὐθεντική τῆς μορφή σέ μιά νέα πτέρυγα τῆς οἰκίας, πού χτίστηκε γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο τό 1930 (μηχανικός Κοντολέων), μέσα στήν Βίλλα Χωρέμη, πού ἀνήκει σήμερα στήν Ἀλεξάνδρα Μελά.

Πρόκειται γιά τήν ὀροφή, τά πετάσματα, τά ντουλάπια καί τήν πόρτα σέ ξύλο σκαλισμένο καί διακοσμημένο μέ ζωγραφική σέ χρώματα αὐγοῦ· ἐπίσης γιά τήν μεγάλη αἴθουσα τοῦ πάνω ὀρόφου (πού χρησίμευε κυρίως γιά τήν ἐπίσημη ὑποδοχή, ἀλλά καί σάν θερινή κατοικία τῆς οἰκογένειας), ἑνός σπιτιοῦ Βορειοελλαδίτικου τύπου.

"Έχοντας άσχοληθεί με την άπουναρμολόγηση του Ξυλογλύπτου συνόλου στο χώρο στον όποιο βρισκόταν στην οικία Χωρέμη-Μελά τό διάστημα 25/7/86 - 4/9/86, παραθέτουμε τίς εργασίες πού έγιναν:

1. Φωτογράφιση έγχρώμων διαφανειών επί μέρους καί άπόψεις του συνόλου, προοριζόμενες γιά δημοσίευση.
2. Φωτογράφιση έγχρώμων διαφανειών καί άσπρόμαυρων άρνητικών, γιά λόγους φωτογραφικής άποτύπωσης υπό κλίμακα, τοποθετώντας κωδικούς άναγνώρισης καί άρίθμηση αΐτων καί κατά σύνολα καί στά έπιμέρους των συνόλων τεμάχια.
3. Σχέδια άποτύπωσης των όψεων καί κατόψεων τής αίθουσας με άναλυτικό τρόπο. Χρησιμοποιήθηκε ή ίδια άντιστοιχία κωδικών άναγνώρισης καί άρίθμησης μεταξύ σχεδιών - φωτογραφιών καί πρωτοτύπων Ξυλογλύπτων.
4. Άφαίρεση των Ξυλογλύπτων έπιφανειών από την παλιά κατασκευή μόνιμη στήριξης. Οι έπιφάνειες αυτές βρίσκονταν πάνω σε σταθερό Ξύλινο σκελετό με κοινές πρόκες, χωρίς να έχει προηγηθεί καμία μορφή συντήρησης.
5. Στή συνέχεια έγινε ή μεταφορά τής άπουναρμολογημένης αίθουσας, με την εταιρεία μεταφορών πού χρησιμοποιεί τό Μουσείο καί με τή δική μας έπίβλεψη.

Έξετάζοντας στο σύνολό του τό έργο τής συντήρησης καί άποκατάστασης τής Ξυλόγλυπτης αίθουσας, μπορούμε να περιγράψουμε τίς παρακάτω εργασίες πού ήδη γίνονται -άπό 1/1/86- στην αίθουσα πού διατέθηκε από τό Μουσείο σαν προσωρινό εργασήριο συντήρησης. Παράλληλα, στην αίθουσα αΐτή θα γίνει ή εγκατάστασή του.

1. Δηλητηρίαση τής Ξυλείας κατά των Ξυλοφάγων έντόμων, από τά όποία είναι ήδη προσβεβλημένες όλες οι Ξυλόγλυπτες έπιφάνειες σε μεγάλη έκταση, με έμβαπτισμό σε έντομοκτόνο διάλυμα.
2. Στερέωση-Σκλήρυνση τής σαθρής Ξυλείας με έμποτισμό ρητινών, ώστε να άποκτήσει τίς μηχανικές άντοχές πού είναι άπαραίτητες γιά τή στήριξη.
3. Στερέωση τής άποφλοιούμενης ζωγραφικής φλοίδας στο μεγαλύτερο μέρος των ζωγραφισμένων καί έπιχρυσωμένων Ξυλογλύπτων έπιφανειών.
4. Ξυλουργικές εργασίες στο σύνολο.
  - α. Άφαίρεση των παλιών καί νεώτερων όξειδωμένων καρφιών, πού έχουν δημιουργήσει ρωγμές.
  - β. Άντιμετώπιση των ρωγμών καί προβληματικών σημείων με μικρή μηχανική άντοχή, κάνοντας τοπικές Ξυλουργικές άρμολογήσεις. Σκοπός είναι στην συναρμολόγηση πού θα άκολουθήσει να χρησιμοποιηθεί μόνο ή παλιά άύθενπική Ξυλεία, χωρίς άλλες Ξύλινες ένισχύσεις, προσθηκες κλπ., πού θα δημιουργήσουν προβλήματα βάρους καί όγκου.
5. Άφαίρεση των κακότεχνων, μεταγενέστερων έπιζωγραφίσεων με χημικό καί μηχανικό τρόπο.

Δείγματα καθαρισμού (άποβερνικώσεις)

6. Καθαρισμός-αφαίρεση τών δύο στρωμάτων παλιών όξειδωμένων φυσικών ρητινών, πού έχουν άλλοιώσει τις αρχικές αποχρώσεις τής ζωγραφικής.
7. Μελέτη τού χώρου και τών τρόπων άρμολόγησης και στήριξης τών επιμέρους σέ μεγαλύτερα σύνολα. Τά δέ μεγαλύτερα σύνολα, όπως π.χ. ντουλάπια, τμήματα όροφής, θόλοι, παράθυρα, νά συναρμολογηθούν και άναρτηθούν έτσι ώστε νά ολοκληρωθει ή άναπαράσταση τού χώρου.
8. Οί άπαιτούμενες χρωματικές συμπληρώσεις θά άποφασιστούν και νά γίνουν μετά τή συναρμολόγηση και στήριξη τών ξυλογλύπτων επιφανειών στή νέα αίθουσα.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ
ΕΥΛΙΝΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΗΣ

Τ. Τσουκαλός Ε. Ψύχα Β. Μειδάνης

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΙ

Είχα τήν τύχη πρίν δέκα περίπου χρόνια νά μου άνατεθει από τήν κα Αίμιλία Γερουλάνου, τότε ύπεύθυνη του Φωτογραφικού Άρχείου, ή ταξινόμηση του Άρχείου τής Άννας Άποστολάκι, πού είχε δωρηθει στό Μουσείο από τίς άνηπιές της κυρίες Μανίνα Μαντζούνη και Καίτη Λε-ντάκη.

Θυμάμαι ότι κοίταξα μέ κάποιο δέος τά πέντε μεγάλα χαρτοκιβώτια, φανερά ταλαιπωρημένα από τό χρόνο και μέ μία άπορία πού δέν ξεδιάλυ-να παρά πολύ άργότερα: πώς δηλαδή βρισκόταν αυτό τό πολύτιμο ύλικό στό Μουσείο μας, ένώ, όπως ίσως είναι γνωστό, ή Άννα Άποστολάκι ύπηρεξε ή πρώτη Διευθύντρια του Μουσείου «Κοσμητικών Τεχνών & Χειροτεχνημάτων», πού είχε ιδρύσει ό ποιητής Γεώργιος Δροσίνης στις άρχές του αιώνα μας και όπου φυσιολογικά θά έπρεπε νά άνήκουν.

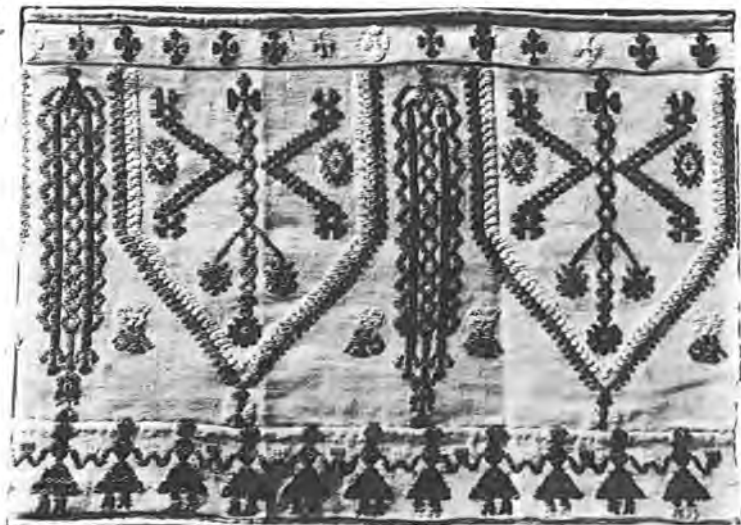
Ή Άννα Άποστολάκι μου ήταν γνωστή πρίν άκόμα άσχοληθώ μέ τό Άρχείο της από τό έπιστημονικό-συγγραφικό της έργο, και συγκεκριμέ-να από τίς μονογραφίες της, πού αναφέρονται σε «Ίστορικά Ύφάσματα» τών συλλογών του Μουσείου Μπενάκη όπως «Μιθραϊκή πομπή», «Μουσείο Μπενάκη. Κεντήματα μάλλινα 4ου-9ου αιώνας έξ Αίγυπτιακών τάφων», «Κερυνίτις Έλαφος», ή μελέτη της «Βαφική, βαφικαί ύλαι και ή χρήσις αύτών» κλπ., αλλά κυρίως από τό σημαντικότερο σύγγραμμά της για τά κοπτικά ύφάσματα του Μουσείου Κοσμητικών Τεχνών και Χειροτε-χνημάτων, πού άργότερα μετονομάστηκε, στό γνωστό μας, «Μουσείο Λαϊκής Τέχνης». Τό έργο είναι μία έμπεριστατωμένη έρευνα και μέχρι στιγμής μοναδικό, κυριολεκτικά αλλά και μεταφορικά, όχι μόνο για τό έπιστημονικό του κύρος, πού άναγνωρίστηκε διεθνώς, αλλά και γιατί παρουσίασε στό πλατύτερο κοινό μία πτυχή του ύλικου πολιτισμού στην Αίγυπτο τών Ύστεροελληνιστικών και Βυζαντινών χρόνων και τήν έμφα-νή επίδραση του Άρχαιοελληνικού πνεύματος σε όλους τους τομείς τής καθημερινής ζωής, κυρίως δε στά ένδύματα από τήν έποχή τών Πτολεμαίων (4ος π.Χ. αιών).

Ή Άννα Άποστολάκι (1885-1958) ήταν Φιλολόγος, Άρχαιολόγος, Διδάκτωρ τής Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών και ύπηρεξε από τίς πρώτες Έλληνίδες λόγιες πού άσχολήθηκαν συστημα-τικά μέ τήν διερεύνηση τόσο του Άρχαίου όσο και του σύγχρονου λαϊκού μας πολιτισμού, μοιράζοντας τή μοναχική κατά τά άλλα ζωή της μεταξύ του Μουσείου Κοσμητικών Τεχνών & Χειροτεχνημάτων και του Μου-σείου Μπενάκη.

Τό Άρχείο της, έντυπωσιακό σε όγκο δουλειάς, έχει τήν σφραγίδα μιας μακρόχρονης και πλούσιας έμπειρίας, όπου ή άναμφισβήτητη έπι-στημονική έρευνα συμπλέκεται μέ τήν έμφανή αγάπη της προς τό αντί-κειμενο τής έρευνάς της, προς τόν τόπο παραγωγής του, αλλά και τόν χώρο τής κατάληξής του, πού είναι τό «Μουσείο».

Αυτό γίνεται άμέσως άντιληπτό από τις συνεχείς προσπάθειες πού καταβάλλει γιά νά διατηρήσει και νά περισώσει μέ τήν αγορά, συχνά από τό δικό της προσωπικό μικρό εισόδημα, άντικείμενα πού χάνονται, αλλά και μέ τήν καταγραφή ή φωτογράφιση αυτού του ύλικού. Έτσι τό Άρχείο της άποτελείται κατά ένα μεγάλο μέρος από φωτογραφικό ύλικό (φωτογραφίες και άρνητικά) μέ θέμα «ύφαντά και κεντήματα», από διάφορες περιοχές τής Έλλάδας, πού άνήκουν σέ μοναστηριακές ή ιδιωτικές συλλογές, και πού φωτογράφησε ή ίδια.

2.

1 Κοπτικό ύφαντό πολύχρωμο του Μ.Μ. από τήν ομάδα «Ύφαντά Έχοντα Συριακήν και Σασσανιδικήν επίδρασιν». Άρχείο Άννας Άποστολάκι.

Ένα μεγάλο επίσης μέρος είναι άφιερωμένο στή συγγραφική της δουλειά. Σημειώσεις από επίτοπιες έρευνες σέ χωριά και κωμοπόλεις, μελέτες (πρόχειρα κείμενα) και πλούσια βιβλιογραφία από ανέκδοτες εργασίες της. Άλληλογραφία μέ τις διάφορες Δημόσιες υπηρεσίες και προτάσεις της γιά τόν έμπλουτισμό και έξωραισμό του Μουσείου «Κοσμητικών Τεχνών και Χειροτεχνημάτων», πού τότε στεγαζόταν στό «Τζαμί» στό Μοναστηράκι, καθώς επίσης και ή πολύ ένδιαφέρουσα άλληλογραφία της μέ έρευνητές και ιστορικούς διεθνούς κύρους, όπως μέ τόν Γερμανό ιστορικό W.F. Volbach και τόν Γάλλο χημικό Roland Pfister, αυθεντίες στον διεθνή χώρο τής έρευνας, σάν ειδικοί στην μελέτη των

«Ιστορικῶν Ὑφασμάτων», δηλ. στήν μορφολογική ταξινόμηση, καταγωγή, χρονολόγηση καί συντήρησή τους.

Ἀπό τήν ἀλληλογραφία τους συμπεραίνεται ὅτι ὁ R. Pfister ἐπισκεπτόταν συχνά τήν Ἑλλάδα, γνώριζε πολύ καλά τό Μουσείο μας καί κυρίως τήν συλλογή τῶν Κοπτικῶν Ὑφασμάτων, εἶχε δέ ἰδιαίτερη φιλία μέ τόν Ἀντώνη Μπενάκη καί συχνά ἀντήλλασαν μεταξύ τους γνώμες καί ἀπόψεις γύρω ἀπό τίς συλλογές τῶν ιστορικῶν ὑφασμάτων τοῦ Μουσείου.

Αὐτό ὁμως πού κάνει τό ἀρχεῖο τῆς μοναδικό καί πού τελικά ξεδιάλυνε τήν ἀρχική μου ἀπορία, εἶναι τά χειρόγραφα τῆς, πού ἄν καί ἐλλειπῶς ταξινομημένα δέν ἀφήνουν καμμιά ἀμφιβολία ὅτι ἐπρόκειτο γιά τήν συγγραφή ἑνός καταλόγου τῶν «Κοπτικῶν Ὑφασμάτων» τοῦ Μουσείου, πού τῆς εἶχε ἀνατεθεῖ ἀπό τόν Ἀντώνη Μπενάκη. Μάλιστα, παρ' ὅλη τήν περιορισμένη ταξινόμηση πού εἶχε κάνει στήν κατάταξη τῶν ὑφασμάτων, πιστεῦω ὅτι ἐπρόκειτο νά ἀκολουθήσει τήν ἴδια ταξινόμηση πού εἶχαν ἀκολουθήσει καί οἱ ιστορικοί τῆς κοπτικῆς τέχνης Wulff A. und Volbach W.F., στόν μνημειώδη τους κατάλογο τῶν συλλογῶν τοῦ Staatlichen Museen τοῦ Βερολίνου «Spätantike und Koptische Stoffe aus Ägyptischen Grabfunden in den Staatlichen Museen», Berlin 1926, δηλαδή τήν ταξινόμηση σέ ὀκτώ μεγάλες ἐνότητες, μέ βάση τήν θεματολογία τους.

Ἡ ουστηματική μελέτη ὁμως καί ἡ συγγραφή τοῦ καταλόγου εἶναι δυστυχῶς ἡμιτελής. Ἡ Ἄννα Ἀποστολάκι δέν μπόρεσε νά συνεχίσει τό ἔργο πού εἶχε ἀναλάβει ἕνα πρόβλημα στά μάτια τῆς, πού τόσο εἶχε κουράσει, τήν ἀνάγκασε νά ἐγκαταλείψει τά μεγαλόνοια σχέδιά τῆς.

Ἄν κρίνουμε ὁμως ἀπό τήν παρουσίαση τῆς συλλογῆς τῶν Κοπτικῶν Ὑφασμάτων τοῦ Μουσείου Κοσμητικῶν Τεχνῶν, ὁ κατάλογος τῶν Κοπτικῶν Ὑφασμάτων τοῦ Μουσείου Μπενάκη θά γινόταν τό ἴδιο εὐνοϊκά ἀποδεκτός, σάν μιά σημαντικότερη συμβολή στόν διεθνή χώρο τῆς ἐρευνας γιά τήν πληρέστερη κατανόηση τοῦ Κοπτικοῦ Πολιτισμοῦ καί τῆς Τέχνης στήν Αἴγυπτο, σέ μιά ἐποχή μάλιστα πού ἀνάλογοι κατάλογοι, ὅπως τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου ἀπό τόν R. Pfister «Tissus coptes du Musée du Louvre, Paris 1931», τοῦ Victoria and Albert ἀπό τόν A.F. Kendrick «Catalogue of textiles from burying-grounds in Egypt I-III London, Victoria and Albert Museum 1920-22», καθώς καί τοῦ Μουσείου τοῦ Καΐρου ἀπό τόν A.J.B. Wace «Exposition d'art copte guide soc. d'archeol. copte, le Caire 1944», δημιουργοῦσαν τίς βάσεις γιά τοὺς νεώτερους μελετητές, Ἱστορικούς καί Αἰγυπτιολόγους.

Τό ἀνέκδοτο ἔργο τῆς Ἄννας Ἀποστολάκι, ἄν καί γλωσσικά ξεπερασμένο, μῆς καί εἶναι γραμμένο στήν λόγια καθαρεύουσα καί βασικά ἀνημέρωτο ἀπό τή σύγχρονη βιβλιογραφία, ἀφοῦ μᾶς χωρίζουν τριανταπέντε τουλάχιστον χρόνια ἐπιστημονικῆς διερεύνησης, θά εἶναι παρ' ὅλα αὐτά γιά μένα ἕνα πολύτιμο βοήθημα γιά τήν συγγραφή τοῦ καταλόγου τῶν Κοπτικῶν Ὑφασμάτων τοῦ Μουσείου Μπενάκη, πού μοῦ ἔχει ἀνατεθεῖ ἀπό τόν Διευθυντή κο Ἄγγελο Δεληβορριά καί πού οἱ ἐργασίες του προχωροῦν, σέ μιά προσπάθεια παρουσίας τῆς συλλογῆς τοῦ Μουσείου, ἀφοῦ τό θέμα Κοπτική Τέχνη καί Πολιτισμός εἶναι καί στίς μέρες μας ἰδιαίτερα ἐπίκαιρο στόν διεθνή χώρο τῆς ἐρευνας.

1

2 Ύφαντό πολύχρωμο τῆς Σάμου, τέλη 19ου αἰῶνος. Ἀρχεῖο Ἄννας Ἀποστολάκι.

Τό μικρό αὐτό σημεῖωμα δέν θά πρέπει νά θεωρηθεῖ σάν μιά ὀλοκληρωμένη παρουσίαση ἑνός τόσο σημαντικοῦ ἀρχείου, πού θά ἀποτελέσει τό ἀντικείμενο μιᾶς μελλοντικῆς ἐργασίας, ἀλλά μιά ἀπλή ἀναφορά σέ ἕνα ἀπό τά τόσο σημαντικά ἀποκτήματα πού συνθέτουν τό μουσειακό θησαυρό τοῦ Μουσείου Μπενάκη.

Ἀπό τό χῶρο αὐτό θά ἤθελα νά εὐχαριστήσω τήν φίλη μου κα Τζήν Γουήλ-Μπαδιερπάκη, Λέκτορα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί ἀπό παλιά Φίλη τοῦ Σωματείου μας, ἡ ὁποία μέ σύστησε στό Μουσείο Μπενάκη γιά νά ἀναλάβω τήν ταξινόμηση τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἄννας Ἀποστολάκι.

Θερμές εὐχαριστίες ὀφείλω ἐπίσης στήν κα Ἐλένη Πολυχρονιάδη, τῆς Διοικούσης Ἐπιτροπῆς τοῦ Μουσείου γιά τίς πολύτιμες πληροφορίες της, καθώς καί στήν κα Νίκη Ψαρράκη-Μπελεσιώτη γιά τή συνεργασία της στό χῶρο τοῦ φωτογραφικοῦ ἀρχείου.

Ἐπαναπατρισμός τριπτύχου τῆς πρώιμης Κρητικῆς Σχολῆς, χάρις σέ δωρεά ἀνώνυμου εὐεργέτη ἀπό τό Λονδίνο.

Στή Συλλογή εἰκόνων τοῦ Μουσείου Μπενάκη προστέθηκε πρόσφατα ἓνα ἐξαιρετικό τρίπτυχο τῆς πρώιμης Κρητικῆς Σχολῆς (εἰκ. 1), πού παρουσιάστηκε στή δημοπρασία εἰκόνων τοῦ οἴκου Sotheby's τοῦ Λονδίνου τήν 1η Μαΐου 1987¹. Τό τρίπτυχο ἔχει διαστάσεις 20,6x42,7 ἐκ. (ἀνοικτό) καί παρουσιάζει στό κέντρο τή Θεοτόκο βρεφοκρατοῦσα σέ

(Εἰκόνα 1)

μαρμάρινο θρόνο ὑστερογοθτικῆς ἐμπνεύσεως. Πάνω ἀπό τό τοξωτό, αὐτόξυλο πλαίσιο τῆς κεντρικῆς παράστασης, οἱ προτομές τῶν ἀρχαγγέλων Μιχαήλ καί Γαβριήλ σε μετάλλια. Ἀριστερά τῆς Θεοτόκου, στό πλάγιο φύλλο, δύο ἅγιοι μοναχοί, ὁ ἅγιος Ἀντώνιος καί ὁ ἅγιος Σάββας, πλαισιώνουν τόν ἅγιο Νικόλαο, ἐνῶ δεξιά τῆς Θεοτόκου, στό ἄλλο φύλλο, οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καί Παῦλος πλαισιώνουν τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Θεολόγο. Στήν ἐξωτερική ἐπιφάνεια τοῦ ἀριστεροῦ φύλλου τρεῖς ὁλόσωμοι στρατιωτικοί ἅγιοι σέ σιπταρροστό, οἱ ἅγιοι Γεώργιος, Δημήτριος καί Θεόδωρος (εἰκ. 2), καί στό δεξί φύλλο, ἐξωτερικά, ἓνας σταυρός σέ βαθμιδωτή φυλλοφόρα βάση, μέ τά σύμβολα τοῦ πάθους, ἀποδίδεται μέ χρυσογραφία.

Τό ἔργο παρουσιάζει φανερές τεχνοτροπικές καί εἰκονογραφικές ἀναλογίες μέ τό τρίπτυχο τῆς Συλλογῆς Κ. Λεβέντη, πού ἀποδίδεται σέ Κρητικό ἔργαστήριο τοῦ δευτέρου μισοῦ τοῦ 15ου αἰώνα². Τό νέο ἀπόκτημα τοῦ Μουσείου Μπενάκη, μέ τό σημαντικό ἀριθμό τῶν ἑννέα ἁγίων καί τῆς Θεοτόκου πού διαθέτει, μπορεῖ νά συσχετισθεῖ ἄμεσα μέ ἔργα

(Εικόνα 2)

του κύκλου του Ἀγγέλου, του σπουδαίου Κρητικού ζωγράφου, πού ταυτίστηκε πρόσφατα με τον Ἄγγελο Ἀκοτάντο, του Ἀνδρέα Παβία, μαθητῆ του Ἰωάννη Ἀκοτάντου, ἀδελφοῦ του Ἀγγέλου⁴, καὶ του Ἀνδρέα Ριτζου, στὸν ὁποῖο κατέληξαν τὰ σχέδια του Ἀγγέλου Ἀκοτάντου⁵.

Πιὸ συγκεκριμένα, ὁ τύπος του μαρμαρίνου θρόνου τῆς Παναγίας εἶναι γνωστός ἀπὸ τὸν ἐνθρονο Χριστὸ του Ἀγγέλου στῆ Ζάκυνθο⁶. Σέ ἔργα του Ἀγγέλου μπορούμε ἐπίσης νά ἀνιχνεύσουμε πολλὰ χαρακτηριστικά τῶν στρατιωτικῶν ἀγίων καὶ μάλιστα τὴν ἀσπίδα του ἀγίου Δημητρίου με τὴν ἀποτροπαικὴ μάσκα⁷. Παράλληλα, ἡ μορφή του ἀγίου Ἀντωνίου με τὰ μοναστικά ἐνδύματα καὶ τὸ ἀνοικτὸ εἰλητάριο ἐπαναλαμβάνει τὸν τύπο τῆς γνωστῆς εἰκόνας του Ἀνδρέα Παβία στὸ Κοργιαλένιο

Ἰδρυμα τῆς Κεφαλλονιάς, πού εἶχε παλιότερα φιλοξενηθεῖ στό Μουσεῖο Μπενάκη στήν ἔκθεση εἰκόνων Κρητικῆς Σχολῆς⁸. Ἀκόμα πιά ἄμεση σχέση παρατηρεῖται ἀνάμεσα στή μορφή τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Θεολόγου στό τρίπτυχο, καί στήν περίφημη ἐνυπόγραφη δεσποτική εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ τοῦ Ἀνδρέα Ριτζου στήν Πάτμο⁹, πού ταυτίζονται ἀπόλυτα, εἰκονογραφικά καί τεχνοτροπικά. Τά μετάλλια μέ τίς προτομές τῶν ἀρχαγγέλων συνοδεύουν πολλές ἀπό τίς εἰκόνες τῆς Παναγίας τοῦ Ἀνδρέα Ριτζου¹⁰. Τέλος, ὁ συνδυασμός τοῦ ἁγίου Δημητρίου μέ τόν ἅγιο Γεώργιο θυμίζει τό γνωστό βημόθυρο τῆς Τήνου, πού ἔχει ἀποδοθεῖ στό ἐργαστήριό τοῦ Ἀνδρέα Ριτζου¹¹.

Τό τρίπτυχο μέ τά λαμπερά χρώματα καί τήν ἐξαιρετική μικρογραφική ἐργασία διατηρεῖται ἄθικτο, ἐπιτρέποντας ἔτσι τή διεξοδική μελέτη τῆς τεχνικῆς τοῦ πρώιμου ἔργου τῆς Κρητικῆς Σχολῆς. Παράλληλα, ὁ μέγας ἀριθμός μορφῶν ἁγίων πού διαθέτει μᾶς παρέχει τή δυνατότητα νά ἰχνηλατήσουμε τήν συνδυαστική καί τή διαδικασία ἀποκρυστάλλωσης τῶν προτύπων τῆς Κρητικῆς Σχολῆς, στό πιά ἐνδιαφέρον στάδιό τῆς.

Θερμές εὐχαριστίες ἀπευθύνονται στόν ἀνώνυμο εὐεργέτη, πού ἔχει καί ἄλλοτε συμπαρασταθεῖ στό Μουσεῖο Μπενάκη, γιατί χάρη στή γενναία δωρεά του ἔγινε ἐφικτός ὁ ἐπαναπατριsmός ἐνός τόσο σπουδαίου ἔργου τῆς ἐθνικῆς καλλιτεχνικῆς μας κληρονομιάς.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. J. Stuart, Icons, Russian Pictures and Works of Art, Catalogue, Λονδίνο 1987, 64, ἀρ. 294.
2. Ν. Χατζηδάκη, Εἰκόνες Κρητικῆς Σχολῆς, Κατάλογος, Μουσεῖο Μπενάκη, Ἀθήνα 1983, 44-46, ἀρ. 38.
3. Μ. Βασιλάκη-Μαυρακάκη, Ὁ ζωγράφος Ἄγγελος Ἀκατάντος: τό ἔργο καί ἡ διαθήκη του (1436), Θησαυρίσματα 18 (1981), 290-298.
4. Ν. Χατζηδάκη, Εἰκόνες Κρητικῆς Σχολῆς, 30.
5. M. Cattapan, I pittori Andrea e Nicola Rizo da Candia, Θησαυρίσματα 19 (1973), 251, 262.
6. From Byzantium to El Greco, Catalogue, Λονδίνο 1987, 168, πίν. 33.
7. Μ. Χατζηδάκη, Εἰκόνες τῆς Πάτμου, 117, πίν. 27.
8. Ν. Χατζηδάκη, Εἰκόνες Κρητικῆς Σχολῆς, 30, ἀρ. 19.
9. Μ. Χατζηδάκη, Εἰκόνες τῆς Πάτμου, 60, πίν. 13, 15.
10. K. Czerwenka-Papadopoulos, Eine Wiener Ikone aus dem Umkreis des Andreas Ritzos, Βυζάντιος, Festschrift für Herbert Hunger, Βιέννη 1984, 203-212, εἰκ. 1.
11. From Byzantium to El Greco, 172, πίν. 38.

ΛΑΣΚΑΡΙΝΑ ΜΠΟΥΡΑ

Ἑπεύθυνη τῆς Βυζαντινῆς Συλλογῆς

Σημ. Κατά τή διάρκεια τοῦ καλοκαιριοῦ κατετέθησαν στό Μ.Μ. δύο ἀκόμα μεγάλης σημασίας δωρεές εἰκόνων τῶν Γ. Πατριαρχεῶ καί Β. Μελά, οἱ ὁποῖες θά παρουσιαστοῦν ἀναλυτικά σέ ἐπόμενο τεύχος τοῦ Δελτίου τῶν Φίλων.

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΑΝΔΡΟ -
ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Στά πλαίσια του έορτασμού των 30 χρόνων από την ίδρυση του Σωματείου «Οί Φίλοι του Μουσείου Μπενάκη», όργάνωσαν την Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου 1987 ήμερήσια έκδρομή στή χώρα τής "Ανδρου μέ πούλμαν γιά νά έπισκεφθούν τό άρχαιολογικό μουσειό, τή συλλογή σύγχρονης τέχνης και τήν έκθεση Ρ. Ρίσαο, Ηenry Cartier Bresson και F.R. Κurka, του κυρίου και τής κυρίας Β. Γουλανδρή. Πάνω από διακόσια άτομα πού συμμετείχαν στήν έκδρομή θαύμασαν τούς έξοχους έκθεσιακούς χώρους και τή ζεστή φιλοξενία πού τούς παρέθεσαν τό ζεύγος Γουλανδρή. Τά έσοδα από τήν εκδήλωση αυτή θά διατεθούν γιά τήν ένίσχυση του Μουσείου Μπενάκη.

ΕΝΑ ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ: ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

"Ενα από τά νεώτερα μέλη μας, τόσο στήν ήλικία όσο και στήν εκλογή, είναι ή Σοφία Ρώκ-Μελά, πού εργάστηκε στο παρελθόν στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Μουσείου μας και πού σήμερα, κρατώντας πάντα μία ζωντανή επαφή μέ τίς δραστηριότητές μας, άποτολμά τήν ύλοποίηση ενός μεγαλόπνου έργου, τήν δημιουργία ενός «Παιδικού Μουσείου», τό όποιο τής ζητήσαμε νά μās παρουσιάσει, γιατί πιστεύουμε πώς είναι μία μοναδική προσφορά γιά τά παιδιά του τόπου μας.

Τά τελευταία χρόνια βλέπουμε τά Μουσεία, γενικώς, νά προσπαθοϋν

νά πλησιάσουν τό κοινό τους, ἔτσι ὥστε νά γίνονται χώροι δυναμικοί καί κατά συνέπεια περισσότερο χρήσιμοι, ἀλλάζοντας τή σημερινή μορφή τῆς στατικής ἀπεικόνισης τῶν ἐκθεμάτων. "Ἦδη σέ πολλά Μουσεῖα δημιουργοῦνται ἐκπαιδευτικά προγράμματα, πού βοηθοῦν τό κοινό νά συνδεθεῖ μέ τόν χώρο, νά μελετήσει τά ἐκθέματα καί νά ψυχαγωγηθεῖ συγχρόνως. Σήμερα τό κοινό ἑνός Μουσείου μπορεῖ νά συμμετέχει σέ ἐκδρομές ἢ διαλέξεις, νά χρησιμοποιεῖ τή βιβλιοθήκη ἢ τό κυλικεῖο, νά προμηθεύεται ἐκπαιδευτικά ἐντυπα ἢ νά ἀγοράζει ἀντίγραφα ἐκθεμάτων – σεις ἐξ ἄλλου (τό Μουσεῖο Μπενάκη) εἶστε πρωτοπόροι αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης καί θά ἀντιληφθεῖτε τήν ἀνάγκη νά συμπεριληφθοῦν καί τά παιδιά σ' αὐτόν τόν κόσμο τῆς «ἐξ ἐπαφῆς» ἐμπειρίας.

"Ὅμως τό παιδί παραμένει ἐξω ἀπό τούς σκοπούς καί τίς ἀρμοδιότητες τῶν περισσοτέρων Μουσείων, ἴσως ἐπειδὴ ἔχει τελειῶς διαφορετικό τρόπο ἀπό τούς μεγάλους στό νά συλλαμβάνει καί νά ἀφομοιώνει τίς παραστάσεις, πράγμα πού ὁδηγεῖ στήν ἀνάγκη δημιουργίας μιᾶς κάποιας «εἰδικότητας».

"Ἔτσι γεννήθηκε ἡ ἰδέα τοῦ Παιδικοῦ Μουσείου, πού ἀρχίζοντας ἀπό τήν Ἀμερική ἀπλώθηκε καί στήν Εὐρώπη, καί πού βασικός του στόχος εἶναι νά ἀναπτύξει τήν εἰδικότητα τῆς παιδικῆς διδασκαλίας, σύμφωνα μέ τίς σύγχρονες προδιαγραφές αὐτῆς τῆς ἀνάγκης, νά παρέχει δηλαδή ἕνα ἐκπαιδευτικό περιβάλλον, πού θά βοηθήσει τό παιδί νά προχωρήσει χωρίς συγκρούσεις μέσα σ' ἕνα συνεχῶς μεταβαλλόμενο κόσμο. Γιά παράδειγμα, μέσα σ' ἕνα Παιδικό Μουσεῖο, ἕνα παιδί μπορεῖ νά βρεθεῖ μέσα σ' ἕνα σπίτι ἑκατό χρονῶν, νά παίξει μ' ἕνα παλιό ραδιόφωνο ἢ γραμμόφωνο, νά ξαπλώσει σ' ἕνα κρεβάτι μέ «οὐρανό», νά φορέσει παληοκαιρίτικα ροῦχα καί νά μαγειρέψει μέσα σέ πῆλινα τσουκάλια, πάνω σέ μιά παλιά κουζίνα.

Γιά ὅλους, λοιπόν, αὐτούς τούς λόγους, σήμερα καί στήν Ἑλλάδα ἕνα **Μουσεῖο γεννιέται γιά τά παιδιά μας: ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ.**

Σκοπός τοῦ Παιδικοῦ Μουσείου εἶναι νά βοηθήσει ὅλα τά Ἑλληνόπουλα, καθῶς καί αὐτά μέ εἰδικές ἀνάγκες, ἀπό προσχολικῆς ἡλικίας, νά ἀνακαλύψουν τίς κρυφές δυνατότητές τους. Θέλουμε τά παιδιά νά μεγαλώσουν καί νά αἰσθάνονται ἀσφάλεια, ἀλληλοσεβασμό καί σιγουριά ταυτόχρονα δέ νά ἀγαπήσουν τό φυσικό περιβάλλον καί νά ἐνδιαφερθοῦν νά ἀναπτύξουν τρόπους παρέμβασης στόν τεχνητό κόσμο πού ζοῦν.

Πιστεύουμε ὅτι τό παιδί διαφέρει ἀπό τόν ἐνήλικα στόν τρόπο πού μαθαίνει, καί γι' αὐτό πρέπει νά διδαχθεῖ διαφορετικά. Τά παιδιά ἐρχοῦνται στό χώρο νά δοῦν, νά παίξουν, νά σκεφτοῦν, νά πειραματιστοῦν, νά ἐρευνήσουν. "Ἔτσι, χρησιμοποιώντας τίς αἰσθήσεις τους, καί περισσότερο τήν ἀφή, ἐξελίσσουν τήν ἀντίληψή τους, μέ ἄμεσο ἀποτέλεσμα τή μάθηση. Μιά παλιά κινεζική παροιμία συνοψίζει τή φιλοσοφία τοῦ Παιδικοῦ Μουσείου λέγοντας:

Ἀκούω καί ξεχνῶ
Βλέπω καί θυμᾶμαι
Κάνω καί καταλαβαίνω...

Ο έκθεσιακός χώρος είναι η καρδιά των έμπειρών στο μουσείο. Έκεί προσφέρονται ταυτόχρονα ψυχαγωγία, έρεθίσματα και πληροφορίες. Σ' αυτό το χώρο τα παιδιά θά δούν, θά ακούσουν, θά πιάσουν και θά μυρίσουν τά διάφορα έκθέματα. Τά έκθέματα αυτά δέν θά είναι στατικά, αλλά θά αλλάζουν, σύμφωνα μέ τίς ένδειξεις και τίς αξιολογήσεις των έπισκεπτών, μικρών και μεγάλων, και του έπιστημονικού προσωπικού. Συγχρόνως θά λειτουργεί και ένα κέντρο –Resource Center– όπου τό παιδί, ό δάσκαλος ή ό γονέας μπορεί νά δανειστεί βιβλία, νά παρακολουθήσει ταινίες, σεμινάρια, διαλέξεις, θεατρικές παραστάσεις και άλλες ειδικές έκδηλώσεις και δραστηριότητες. Τό κέντρο ανακύκλωσης πού θά στεγάζεται στο Παιδικό Μουσείο δίνει τή δυνατότητα στους έπισκέπτες νά γνωρίσουν τό ανακυκλωτικό ύλικό (ξύλο, πλαστικό, ύφασμα κλπ.) άχρηστο πιά στή βιομηχανία. Τά παιδιά, οι δάσκαλοι ή και οι γονείς μπορούν νά χρησιμοποιήσουν αυτό τό ύλικό γιά νά φτιάξουν κατασκευές, παιχνίδια, δίνοντας έτσι νέα ζωή σέ πρώην άπορρίμματα.

Τά έσοδα λειτουργίας του Παιδικού Μουσείου προβλέπουμε νά έρχονται από δωρεές ιδιωτών, από συνδρομές, από πληρωμή είσιτηρίων εισόδου, από έκδηλώσεις, από τήν πώληση του ανακυκλωτικού ύλικού και από τό περίπτερο του Μουσείου. Τό μουσείο θά λειτουργεί έν μέρει μέ έθελοντικό, ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό, όπως στά 95 περίπου παιδικά μουσειά των Η.Π.Α. πού λειτουργούν σήμερα.

Είμαστε μία ομάδα από νέους ανθρώπους, πού αγαπάμε τά παιδιά και πιστεύουμε στήν ανάγκη ύπαρξης ενός τέτοιου κέντρου μάθησης. Άνάμεσά μας υπάρχουν παιδαγωγοί μέ ειδικότητα σέ Museum Education, εκπαιδευτικοί, παιδοψυχολόγοι, αρχιτέκτονες, μηχανικοί, οικονομολόγοι, καλλιτέχνες και άλλοι ειδικοί έπιστήμονες. Ο καθένας μας ξεχωριστά, και όλοι συλλογικά, θά δώσουμε ό,τι μπορούμε από τόν χρόνο και τίς έμπειρίες μας στή δημιουργία, στήν ανάπτυξη και στή λειτουργία αυτού του Παιδικού Μουσείου.

Μέ τά όσα προσπάθησα νά σās περιγράψω, αλλά και μέ τίς γνώσεις πού έχετε άποκτήσει μετά τά τόσα άριστα άποτελέσματα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Μουσείου Μπενάκη, είμαι βέβαιη ότι άντιλαμβάνεσθε τίς μεγάλες δυσκολίες πού έχει νά άντιμετωπίσει αυτό τό έργο. Γιά όποιαδήποτε άλλη πληροφορία μπορείτε νά επικοινωνήσετε μαζί μας στο τηλέφωνο 3624.175, όδός Βαλαωρίτου 9 - Άθήνα, κον Σταμάτη Βασιλείου ή στή διεύθυνση των γραφείων μας, όδός Σεμιτέλου 2.

ΣΟΦΙΑ ΡΩΚ-ΜΕΛΛΑ

Υπεύθυνη Προγραμματισμού-Σχεδιασμού

Η ΝΕΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑ. ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Στην περιοχή Aragon της Ισπανίας πραγματοποιείται από τις 18 μέχρι τις 24 Οκτωβρίου διεθνής Συνάντηση με τίτλο «4ο Διεθνές Έργαστήριο Νέας Μουσειολογίας». Τη Συνάντηση οργανώνει η «Διεθνής Κίνηση για μία νέα Μουσειολογία» (Mouvement International pour une Nouvelle Muséologie - MINOM), μία οργάνωση που συνεργάζεται στενά με το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM).

Τί είναι όμως η Νέα Μουσειολογία;

Είναι γνωστό ότι πολλά Μουσεία συλλέγουν, συντηρούν και εκθέτουν αντικείμενα, παραμένουν όμως ξεκομμένα από τη σύγχρονη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή.

Η Νέα Μουσειολογία προτείνει έναν νέο ορισμό του «Μουσείου», ως χώρου ανοικτού στα προβλήματα του σύγχρονου ανθρώπου και στις ανάγκες μίας διαρκώς εξελισσόμενης κοινωνίας. Πιστεύει στην διεπιστημονικότητα και θεωρεί αξιόλογα όλα τα δημιουργήματα του ανθρώπου ως συστατικά στοιχεία της ιστορίας του πολιτισμού. Αντιπαραθέτει στα παλαιά μουσειακά πρότυπα τη σύνδεση των τεκμηρίων της πολιτισμικής κληρονομιάς με ό,τι γύρω μας είναι ζωντανό και ανθρώπινο. Απευθύνεται έτσι ούσιαστικά στο σύνολο των κατοίκων της κάθε περιοχής. Το Μουσείο δεν περιορίζεται στο κτίριο-κέλυφος, αλλά μεταβάλλεται σε έναν ανοικτό χώρο πληροφόρησης και επικοινωνίας.

Η Νέα Μουσειολογία στοχεύει στη σύνδεση του παρελθόντος με το παρόν και του ανθρώπου με το περιβάλλον, ώστε αυτός να μην είναι άνωθενος παθητικός δέκτης μηνυμάτων, αλλά ενεργός συμμετοχός στη ζωή της κοινότητας.

Η Νέα Μουσειολογία είχε την πρώτη της έκφραση το 1972 σε ένα Συνέδριο που οργάνωσε το ICOM στο Σαντιάγο της Χιλής, με πρωτεργάτη τον Georges-Henri Rivière. Πέρασαν δώδεκα χρόνια από τότε και το 1984 οργανώθηκε η πρώτη ειδική Διεθνής Συνάντηση στο Québec του Καναδά, με τίτλο «1ο Διεθνές Έργαστήριο - Οικουμενία - Νέα Μουσειολογία».

Ακολούθησε το «2ο Διεθνές έργαστήριο - Τοπικά Μουσεία - Νέα Μουσειολογία» στη Λισαβόνα το 1985 και το «3ο Διεθνές Έργαστήριο» στο Toten της Νορβηγίας το 1986. Κατά τη διάρκεια της Συνάντησης της Λισαβώνας δημιουργήθηκε η MINOM.

Τό Έργαστήριο της Αραγωνίας έχει ως θέμα «Από τη θεωρία στην πράξη». Το πρόγραμμα, εκτός από τις ανακοινώσεις, τις συζητήσεις και τις επισκέψεις σε Μνημεία και Μουσεία, περιλαμβάνει και λαϊκές γιορτές, γεύματα με τους κατοίκους της περιοχής, όπτικοακουστικά πειραματικά προγράμματα, προβολές, εκθέσεις κλπ.

Ανάμεσα στους όμιλητές είναι ο Αντιπρόεδρος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων κ. Α.Ο. Kopare, ο μουσειολόγος Hugues de Varine,

μουσειολόγοι από πολλές χώρες, εκπρόσωποι τοπικών φορέων, ή κ. Petra Kelly, εκπρόσωπος του κινήματος των Πράσινων-Οικολόγων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας κ.ά.

Δεκαπέντε χρόνια μετά τη Συνάντηση του Σαντιάγο και τρία χρόνια μετά τη σύσταση της Διεθνούς Κίνησης για μία Νέα Μουσειολογία (MI-NOM), το θέμα του φετεινού έργαστηρίου μάς φέρνει μπροστά στο καιριο ερώτημα: Μέ ποιό τρόπο οι άρχές της Νέας Μουσειολογίας θά μεταφραστούν σε δράση και καθημερινή πρακτική; Ποιά είναι ή μέχρι τώρα έμπειρία;

Βασική άρχή της Νέας Μουσειολογίας είναι ή σύνδεση του Μουσείου με τό περιβάλλον και τά προβλήματα των κατοίκων της κάθε κοινότητας. Αν στό σημείο αυτό καλούνται νά συμμετέχουν όλοι οι κάτοικοι, ποιός θά πρέπει νά είναι έδω ό ρόλος των Φίλων των Μουσείων; Πώς θά μπορέσουν νά κινητοποιηθούν οι νέοι Φίλοι; Είναι ένα θέμα πού προβληματίσε ιδιαίτερα όσους έλαβαν μέρος στό Διεθνές Συμπόσιο πού πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα τό Νοέμβριο του 1986 και τό όποιο είχαν διοργανώσει οι Φίλοι του Μουσείου Μπενάκη. Μήπως οι Φίλοι των Μουσείων καλούνται νά διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο σπή νέα κατάσταση πού διαμορφώνεται;

Όποια και νά είναι τά πορίσματα της Συνάντησης της Αραγωνίας, ή Νέα Μουσειολογία άποτελεί σίγουρα για τους Φίλους των Μουσείων μία μεγάλη πρόκληση.

TETH XATZHNIKOLAΟΥ

Ιστορικός-λαογράφος

Γραμματέας του Έλληνικού Τμήματος του ICOM

ΔΩΡΕΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Σημαντικές δωρεές έγιναν τον τελευταίο καιρό από Φίλους πού εκδηλώνουν όπως πάντα την αγάπη τους για τό Μουσείο μας.

Μιά από αυτές είναι ή δωρεά για τό τμήμα των Ιστορικών Αρχείων, του Αρχείου του Αθω Ρωμάνου (1858-1940) Υπουργού Έξωτερικών και διπλωμάτη καριέρας, τό όποιο δώρησε ό Αλέξανδρος Ρωμάνος με τά άλλα μέλη της οικογενείας του. Παράλληλα δώρησε και τρεις αρχαιοθήκες και φακέλλους για την άρχειοθέτηση αυτού του ύλικού.

Ακόμη οι Φίλοι του Μουσείου δώρησαν μία άρχειοθήκη για την καλύτερη όργάνωση και λειτουργία του Ιστορικού Αρχείου.

Επίσης προσέφεραν χρήματα για την αγορά μιάς άσημνίας σπονδυλωτής ζώνης από σφυρήλατο άσήμι με πόρπη, πού φέρει στό κέντρο δικέφαλο άετό, πιθανότατα του 19ου αιώνα (Εα2186).

Παράλληλα αγοράστηκε και ένα άσημένιο τεπελίκι (Εα2187), από την περίμετρο του όποιου κρέμονται 36 «σειστά», τά τέσσερα κομμένα από βυζαντινό άσημικό με χρύσωμα και νιέλλο. Την αγορά έπιμελήθηκε ή κα

Λασκαρίνα Μπούρα, υπεύθυνη της Βυζαντινής συλλογής και τα νέα αυτά άποκτήματα θα πλαισιώσουν την ήδη σημαντικότερη συλλογή λαϊκής τέχνης του Μουσείου μας.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΕΣ ΜΑΙΚΗΝΕΣ

Κόσμημα με μπριγιάν και λεπτό έγχάρακτο μαιανδρικό διάκοσμο σε χρυσό. Δωρεά του Λάμπρου Εύταξια.

Κόσμημα με σμαράγδι, διαμάντια, μπριγιάν και μαργαριτάρι. Δωρεά του Λάμπρου Εύταξια.

Λάμπρος Εύταξιας

Ο Λάμπρος Εύταξιας δευτερότοκος υιός του Ιωάννου Εύταξια και της Ζηνοβίας τό γένος Κωνσταντινού Δεκόζη Βούρου γεννήθηκε στην Αθήνα τό έτος 1905.

Εσπούδασε Νομικά εις τό Πανεπιστήμιον Αθηνών και άκολούθησε άνωτερες σπουδές, νομικές, πολιτικές και Οικονομικές στά Πανεπιστήμια της Βιέννης, της Λειψίας και των Παρισίων. Εις ήλικίαν 19 έτών άνεκλήρυνθη διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Λειψίας και μετά την ολοκλήρωσιν των σπουδών του έτράπη εις τό πολιτικόν στάδιον.

Εις ήλικίαν 27 έτών έξελέγη τό πρώτον βουλευτής Φθιώτιδος και Φωκίδος τό έτος 1932. Επίσης έξελέγη βουλευτής Φθιώτιδος και Φωκίδος, κατά τάς έκλογάς των έτών 1936, 1946, 1950, 1951, 1952, 1956 και τό έτος 1958 έξελέγη άνεξάρτητος βουλευτής Φθιώτιδος και Φωκίδος.

Από του έτους 1952 διετέλεσεν Υφυπουργός και βραδύτερον Υπουργός των Υπουργείων Οικονομικών, Δημοσίων Έργων και Συγκοινωνιών, μέχρι του έτους 1956.

Ἄκόμη, ὁ Λάμπρος Ἰωάννου Εὐταξίας ἠγήθηκε τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὰ Συνέδρια τῆς Ὀργανώσεως Ἠνωμένων Ἐθνῶν διὰ τὴν Γεωργίαν, εἰς τὴν Κοπεγχάγην τὸ 1946, τὴν Οὐάσιγκτων τὸ 1948-1949, τὴν Ρώμην τὰ ἔτη 1951, 1953, 1955, 1959. Ἐπίσης ἠγήθη τῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τὴν διάσκεψιν τῶν Ὑπουργῶν Γεωργίας καὶ Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν εἰς τὸ Παρίσι τὸ ἔτος 1953 καὶ τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσηὶν τὸ ἔτος 1956.

Κατὰ τὴν μακρὰν χρονικὴν περίοδον τῆς Πολιτικῆς του δραστηριότητος ἐλήφθησαν διάφορα ἀξιόλογα μέτρα, ὡς:

- Ἡ κατάργησις τοῦ τελωνειακοῦ ἐλέγχου τῶν ἀποσκευῶν.
- Ἡ ἀνέγερσις νέων τελωνειακῶν κτιρίων.
- Ἡ τροποποίησις τοῦ φορολογικοῦ συστήματος τοῦ φόρου καθαρᾶς προσόδου.

Σημειοῦται ὅτι ὁ Λ.Ι. Εὐταξίας, ὡς Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν παρουσίασεν τὸ ἔτος 1955 εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ψήφισιν, ἰσοσκελισμένον τὸν Κρατικὸν Προϋπολογισμὸν μετὰ **σημαντικοῦ πλεονάσματος**.

Ὁ Λάμπρος Ι. Εὐταξίας, ἔχει δημοσιεύσει πλείστα ἄρθρα εἰς Ἐφημερίδας καὶ Περιοδικὰ σχετικὰ μετὰ τὴν δημοσιονομικὴν καὶ οἰκονομικὴν Πολιτικὴν τοῦ Κράτους. Ἐχει τιμηθῆ μετὰ τὸν ταξίαρχον τοῦ Τάγματος Γεωργίου τοῦ Α' καὶ τὸν Μεγαλόσταυρον τῆς Δυτικῆς Γερμανίας.

Ὁ Λάμπρος Ι. Εὐταξίας ἐξελέγη Σύμβουλος τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Μουσείου Μπενάκη τὸ ἔτος 1954, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1967 μέχρι σήμερον εἶναι Πρόεδρος τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Μουσείου, ἣτοι μετέχει εἰς τὴν Διοίκησιν τοῦ Μουσείου 33 συναπτά ἔτη, 13 ἔτη ὡς Σύμβουλος καὶ 20 ἔτη ὡς Πρόεδρος.

Μία ἀπὸ τῆς μεγάλαις προσφορᾶς τοῦ Λάμπρου Εὐταξίας εἶναι ἡ κατασκευὴ τῆς Νέας Πτέρυγος τοῦ Μουσείου μετὰ δαπάναις ἀποκλειστικῶς τοῦ Κληροδοτήματος Σταματίου Δεκόζη-Βούρου, τοῦ ὁποίου ὁ Λάμπρος Εὐταξίας εἶναι Διοικητὴς καὶ Διαχειριστὴς.

Ἡ Νέα Πτέρυξ εἶναι κτισμένη μετὰ *ὕλικα καὶ ἐργασίαν ὑψηλοῦ ἐπιπέδου*, ὡς ὁ ἴδιος ἀναφέρει εἰς τὴν προσφώνησίν του κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς Πτέρυγος τὴν 16ην Ἰουλίου 1973.

Ἀναφέρει ἐπίσης εἰς τὴν εἰσηγησὶν του, ὅτι ἐγίνε προσπάθεια νὰ ἐναρμονισθῆ ἡ Νέα Πτέρυξ πρὸς τοὺς παλαιούς χώρους τοῦ Μουσείου, ἀλλὰ νὰ δοθῆ σύγχρονος μορφή. Ὡς παράδειγμα ἀναφέρει τὸ μπρούτζινο κιγκλιδωμὸν τῆς σκάλας, ἡ ὁποία πράγματι εἶναι ὠραιότατη, καὶ τῆς ὁποίας τὸ κιγκλιδωμὸν τοῦ παλαιοῦ κτιρίου τοῦ Μουσείου.

Οἱ δύο χώροι τῆς Νέας Πτέρυγος προωρίζοντο ὁ μὲν ἕνας διὰ Αἴθουσας Ἐκθέσεων, ὁ δὲ ἄλλος διὰ διαλέξεις καλλιτεχνικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ χαρακτῆρος.

Τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ Λάμπρος Εὐταξίας ἔκαμε μίαν νέαν μεγάλην δωρεάν εἰς τὸ Μουσεῖον. Ἐδῶρησεν τὰ χρυσᾶ κοσμήματα τῆς Οἰκογενείας Βούρου, ἐποχῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος, καὶ τὰ ὁποῖα στολίζουν τῆς προσθήκης τῆς Αἴθουσας τῶν στολῶν τῶν Κυριῶν τῆς Τιμῆς τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α'.

Ἡ προσφορά τοῦ Λάμπρου Εὐταξία εἰς τὴν Διοίκησιν τοῦ Μουσείου εἶναι ἀξιολογώτατη καὶ ἀνεπανάληπτος. Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὴν Διοίκησιν τοῦ Μουσείου, τὸ ὁποῖον πράγματι ἀγάπησε, προσέφερε ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες καὶ ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν δύσκολον περίοδον τῆς Δικτατορίας.

Ἡ ζωντανὴ παρουσία του, τὸ ἀμέριστον ἐνδιαφέρον του, ἡ εὐθυκρισία του καὶ ἡ ψύχραιμος ἀντιμετώπισις τῶν ἐκάστοτε παρουσιαζομένων προβλημάτων, εἶναι πράγματι σπάνιον δεῖγμα Προέδρου Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἀθήναι, 3 Σεπτεμβρίου 1987
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΗΝΙΑΤΗ

Σημ. *Τὰ βιογραφικὰ ἔχουν ληφθῆ ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν «Βιογραφικὴ Βιβλιοθήκη - Εὐταξίαι», 1960.*

ERRATA

Ἡ ἀγαπητὴ φίλη κα Κατερίνα Κορρέ, ἡ ὁποία εἶχε ἀναλάβει προσωπικὰ νὰ διορθώσει τὸ ἄρθρο τῆς στὰ Νέα τῶν Φίλων, Δ' ἔτος, τ. 2/1987, μᾶς παρέκάλεσε νὰ κάνουμε τίς πρὸ κάτω συμπληρωματικὰ διορθώσεις στὸ κείμενό τῆς «Ρόκα τῆς Συλλογῆς Εὐκλείδης», σσ. 21-27:

- σ. 21: γρ. 7 «ἐργαλεῖο» ἀντὶ ἐργαλεῖο»
- σ. 21: γρ. 23 Πάρα πέρα ἀντὶ Παράπερα
- σ. 22: γρ. 11 Κρήτη¹⁶ ἀντὶ Κρήτη
- σ. 22: γρ. 19 ὕλης¹⁸ ἀντὶ ὕλης
- σ. 22: γρ. 31 δημοσιευόμενον ἀντὶ δημοσιευμένο
- σ. 24: γρ. 1 σίς ἀντὶ μέσα σίς
- σ. 26: γρ. 20 δημοσιευόμενον ἀντὶ δημοσιευμένο
- σ. 27: γρ. 10 παραμυθιοῦ ἀντὶ παραμυθοῦ
- σ. 27: γρ. 12 ἐφευρετικότητα ἀντὶ ἐφευρητικότητα
- σ. 27: γρ. 27 Γρεβενῶν²⁴ ἀντὶ Γρεβενῶν²³
- σ. 28: γρ. 12 Κουκουλέ ἀντὶ Κουκκουλλέ
- σ. 28: γρ. 15 Κυριακίδου ἀντὶ Κυριακίδου
ἐπίσης
- σ. 5: γρ. 33 DORIA PAMPHILI ἀντὶ DORIA PAMPHILLIL
- σ. 7: γρ. 21 ἐξοδα: γιὰ γενικά ἀντὶ ἐξοδα: Δαπανήθηκαν γιὰ γενικά.

Σχέδιο Λίλα ντέ Τσαβές
Κέντημα Ήπειρου 18ου Αιώνα

* Ακούστηκε...

Στήν άρχή του καλοκαιριου έπρόκειτο νά συναντηθώ μέ την κα ΄Αγγελική Απαγγελή Φίλη του Σωματείου μας καί σύνδεσμού μας στό Παρίσι. Προσπαθώντας νά δούμε ποιά ώρα θά ήταν ή καταλληλότερη γιά τήν συνάντησή μας, μου λέει τό έξης χαριτωμένο Έλληνογαλλικό:

- Μά τί θά έλεγες γιά αύριο **μεσημέρι καί μισή;**

΄Η Σύνταξη
ΛΙΛΑ ΝΤΕ ΤΣΑΒΕΣ

